

İSLAMİYET İNSAN HAKLARINA BÜYÜK ÖNEM VERMİŞTİR

Değerli müminler!

Bugünkü sohbetimizde insan haklarından söz edeceğiz.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ
لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ.

“Ey insanlar, doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah katında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır.”⁵³⁵

İnsanların doğuştan eşit olduklarını ifade eden bu âyet, Ashabtan Sabit İbn-i Kays hakkında nazil olmuştur. Sâbit, bir kere Peygamberimizin meclisine gelmişti. Orada yanında oturmak istediği kişi Sâbit'e yer açıp göstermedi. Buna içerleyen Sâbit, “Ey filân kadının oğlu” diye hakaret etti. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–Ey Sâbit, mecliste olanların yüzlerine bak, buyurdu. O da orada oturanlara birer birer baktı. Peygamberimizi:

–Ne gördün? diye sordu. Sabit:

–Ak, kara, kırmızı çehreler gördüm, deyince, Peygamberimiz:

–Ey Sâbit, sen bunları, bu siyahtır Araptır, bu beyazdır Acemdir, diye birbirine üstün kılamazsın. İnsanlar dine bağlılıkları ve takvaları (Allah-tan korkmaları) ile faziletlidirler diyebilirsin, buyurdu ve bu âyet nazil oldu.⁵³⁶

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.

“Allah Teâlâ sizin sûretlerinize ve mallarınıza bakmaz. Sizin kalplerinize ve işlerinize bakar”⁵³⁷

Bir başka hadisi şerif de şöyledir:

النَّاسُ كَأَسْنَانِ الْمَشْطِ.

“İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittir. Hiç kimsenin başkası üzerinde –Allah korkusu hariç– bir üstünlüğü yoktur.”⁵³⁸

İslâm dininin iki ana gayesi vardır. Birisi tek olan, eşi ve dengi bulunmayan Allah’a inanmak ve yalnız O’na ibadet etmek, diğeri de Allah’ın bütün yaratıklarına iyi davranmaktır.

İslâm, bütün yaratıklara, özellikle en üstün yaratık olan insana şefkat ve merhamet göstermeyi bir esas olarak kabul etmiştir. Bunun içindir ki, bu dini tebliğ etmek üzere gönderilen son Peygamber Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem’i ilk tanıyan ve etrafında ilk toplananların çoğunluğunu hakları ellerinden alınmış, toplum içinde hor ve hakir görülmüş insanlar oluşturmuştur. Bunlar, İslâm dininin insanlar arasında ayırım yapmadığını görünce hemen onu kabul edip Müslüman olmuşlardı.

536 Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, Beyrut, c.16, s. 66.

537 İbn Mâce, “Zühd”, 9.

538 *Keşfu'l-Hafa*, 2846.

Nitekim Ebû Süfyan Müslüman olmadan önce ticaret maksadı ile Şam'a gitmişti. Rum Kayseri Hırakl onu davet etmiş ve Peygamberimizle ilgili kendisine bazı sorular sormuştu. Bu sorulardan birisi de şöyle idi:

–Peygamber olduğunu söyleyen kimseye uyanlar genelde halkın ileri gelenleri mi yoksa zayıf olanları mı? Ebu Süfyan bu soruya şu cevabı verdi:

–Ona uyanlar halkın ileri gelenleri değil, halkın zayıf olanlarıdır. Bunun üzerine, Hırakl:

–Peygamberlere ilk önce uyanlar da zaten onlardır, dedi.⁵³⁹ Toplumun zayıf olan kesiminin Müslümanlığı kabul edip Peygamberimizin etrafında toplandıklarını gören ileri gelenler, rahatsız olmaya başlamışlardı. Onlar da Müslüman olmak istiyor, ancak yoksullarla birlikte oturmayı bir türlü hazmedemiyorlardı. Bunun için Peygamberimize gelerek şu teklifte bulundular: Size uymak istiyoruz, ancak yoksullarla beraber aynı mecliste oturmak istemiyoruz. Bunun için bize yoksulların katılmayacağı bir meclis tahsis ediniz” dediler. Müslüman olmalarını çok arzu eden Peygamberimiz de onların bu teklifleri üzerinde düşünüyordu ki, Allah Teâlâ ona şu âyeti indirdi:

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تَطْعَمَنْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا.

“Sabah akşam Rablerine O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan ayırma. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye değer verme.”⁵⁴⁰

İşte inen bu âyetler, toplum ferdleri arasında sosyal bir ayırım gözetmeden, Allah'ın âyetlerini herkese okumasını, zenginleri kabul edip yoksulları ihmal etmemesini Peygamberimize emretmiştir.

539 Buhârî, “Bed'ü'l-Vahy”, 1.

540 Kehf, 18/28.

Cehâlet devrinin yetiştirdiği adamlardı bunlar. Onlara göre yoksullar ve köleler adam sayılmazdı. Onlarla nasıl bir mecliste beraber oturacaklar, sevişip kaynaşacaklardı, bu olacak şey değildi. Onların bu anlayışta olduklarını gösteren bir başka örnek de şudur: Peygamberimiz Mekke'yi fethettiği zaman Hz. Bilâl'e Kâbe'nin üzerine çıkarak ezan okumasını emretti. Hz. Bilâl, bu emri alır almaz hemen Kâbe'nin üzerine çıktı ve ezan okumaya başladı. Kureyş kabilesi ileri gelenleri bunu hayretle seyrediyorlardı. Birisi Hâris b. Hişam'a dönerek: "Görmüyor musun, bu siyah köle nereye çıktı?" dedi⁵⁴¹ Bunu bir türlü kabul edemiyordu, nasıl olur da bir siyah köle Kâbe gibi mukaddes bir mekânın üzerine çıkar. Kendisi ile bir kölenin eşit olamayacağını düşünüyordu. Halbuki Hz. Bilâl, kendisine tevdi edilen bir görevi ifa ediyordu. Bunun fakirlikle kölelikle bir ilgisi yoktu. Bunda sadece ehliyet aranır. Bu görev, onu en iyi bir şekilde yapabilecek kimseye verilir. Peygamberimiz de öyle yaptı, sesi güzel ve bütün samimiyeti ile İslâm'a inanmış ve her yönü ile güvenilir bulunan Hz. Bilâl'i seçmişti.

Değerli kardeşlerim, İslâm dini insan haklarına büyük önem vermiştir. Kur'an-ı Kerim'e ve Peygamberimizin sünnetine bakıldığı zaman insan hakları ile ilgili emir ve tavsiyeler görülecektir.

İslâm dini "Haklar"ı iki kısma ayırıyor. Bunlardan birisi ve birincisi Allah hakkıdır, diğeri de insan haklarıdır. Peygamberimiz insan haklarına büyük değer verirdi. Müslüman'ın, insan hakkı üzerinde olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkmamasını daima öğütlerdi. Hatta O, namazını kıldırmak üzere, bir cenazeye davet edildiği zaman, ölünün kul borcu olup olmadığını sorardı. Borcu olduğu kendisine bildirilince borcunu karşılayacak bir mal veya para bırakmışsa namazını kılar; borcunu karşılayacak bir şey bırakmadığı bildirilince kendisi bu cenazenin namazını kılmak istemezdi. Bunun sebebi, borçlu ölüp borcunu karşılayacak bir şey bırakmamış olan kimsenin cenaze namazının kılınmayacağı için değil, arkadaşlarından zengin olanların, Peygamber namazını kılmıyor diye ona acıyarak bıraktığı borcu ödemelerini teşvik etmek ve böylece onun, kul borcu ile Allah'ın huzuruna çıkmamasını sağlamaktı. Nitekim şu rivâyet bunun çarpıcı bir örneğidir:

Seleme İbn-i Ekva (ra.) anlatıyor: Bir defasında Peygamberimizle birlikte oturuyorduk. Bir cenaze getirildi. Cenaze sahipleri:

541 *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Beyrut, 1978, c. 4, s. 304.

–Ey Allah'ın Resülü, cenazemiz var, namazını kıldırır mısınız? dediler.
Peygamberimiz:

–Ölünün üzerinde bir borç var mıdır? diye sordu. Cenaze sahipleri.

–Hayır, borcu yoktur, diye cevap verdiler. Peygamberimiz:

–Bir dünyalık bıraktı mı? diye sordu. Onlar:

–Hayır, bir şey bırakmadı, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz cenaze üzerine namaz kıldı. Başka bir zaman bir başka cenaze getirilmişti. Cenaze sahipleri Peygamberimizden cenazelerine namaz kıldırmasını rica ettiler. Peygamberimiz:

–Ölünün üzerinde borç var mı? diye sordu. Onlar:

–Evet, var, dediler. Peygamberimiz:

–Bir dünyalık bıraktı mı? diye sordu. Onlar:

–Üç dinar bıraktı, dediler. Peygamberimiz bunun da namazını kıldı. Sonra üçüncü bir cenaze getirildi ve:

–Ey Allah'ın Resülü, cenazemiz var, namazını kılmanız, dediler.

Peygamberimiz yine sordu:

–Ölü bir dünyalık bıraktı mı?

–Hayır, bırakmadı, dediler. Peygamberimiz:

–Ölünün borcu var mı? diye sordu. Cenaze sahipleri:

–Evet, üç dinar borcu var, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–Haydi, cenazenizin namazını kılın, buyurdu (da kendileri kılmak istemedi). Bunun üzerine Ebû Katade adındaki sahabi:

Ey Allah'ın Resülü, cenazenin namazını kılınız, borcu benim üzerime dir, (yani borcunu ben ödeyeceğim) diyerek kefil oldu. Bunun üzerine Peygamberimiz bu cenazenin de namazını kıldı.⁵⁴²

Dârekutnî'nin rivayetine göre, Hz. Ali diyor ki: “Bir cenaze namazı kılınmak için getirildiğinde Peygamberimizin adeti, ölünün geçmiş hayatının hiçbir safhasından sormaz, yalnız onun borcu var mıdır? derdi.”⁵⁴³

542 Buhârî, “Havalât”, 3.

543 *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi*, c. 7, s. 70.

Ebû Hureyre (ra.) diyor ki: Peygamberimizin, borçlunun cenaze namazını kılmaması İslâm'ın ilk günlerinde olmuştur. Allah Teâlâ Peygamberimize fetihler nasip edip hazine zenginleşince, üzerinde kul borcu olup vefat edenlerin borçları Peygamberimiz tarafından ödenerek namazları kılınmıştır. Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur.

أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. فَأَيُّكُمْ مَا تَرَكَ دَيْنًا أَوْ صَيْعَةً فَادْعُونِي فَأَنَا وَلِيُّهُ وَأَيُّكُمْ مَا تَرَكَ مَالًا فَلْيُؤْتِرْ بِمَالِهِ عَصَبَتُهُ مَنْ كَانَ.

“Ben, müminlere kendilerinden daha yakınım. Herhangi bir mümin ölürken borç bırakır (ve onu ödeyecek bir mal veya para bırakmaz)sa onu ödemek bana aittir. Mal bırakırsa o da veresesinidir.”⁵⁴⁴

Görülüyor ki, Peygamberimiz bir müminin borçlu olarak Allah'ın huzuruna gitmesini istemiyor. Naklettiğimiz sahih rivayetler, Peygamberimizin bu konuda ne kadar hassas olduğunu gösteriyor.

Peygamberimizin: “Ölünün borcu var mıdır?” diye sorduğu borç, ödemek niyetiyle yapıp da ödeyemeden ölen kimsenin borcudur. Yoksa, hırsızlık, sahtekârlık, hile, haksızlık ve rüşvet gibi meşrû olmayan yollarla üzerine aldığı kul borçları değildir. Bunlar, sadece bir borç değil, aynı zamanda suç ve günahdır. Allah'ın yüce huzurunda hesap verilirken, kul hakları sahiplerine mutlaka ödenecek, suç olanlarına da ayrıca ceza verilecektir.

Peygamberimizin şu uyarısı ne kadar düşündürücüdür:

لَتُؤَدَّنَ الْحُقُوقَ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجُلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ
الْقُرْنَاءِ.

“Kıyamet gününde mutlaka haklar sahiplerine verilecektir. Hatta boynuzlu koyundan boynuzsuz koyunun öcü bile alınacaktır.”⁵⁴⁵

Peygamberimizin verdiği örnekten anlıyoruz ki, bu konuda hiç kimseye haksızlık yapılmayacak ve hiç kimsenin hakkı örtbas edilmeyecektir.

544 Müslim, “Feraiz”, 4.

545 Müslim, “Birr”, 15.

Evet değerli kardeşlerim, hiç kimsenin bu dünyada yaptığı yanında kalmayacak, bir gün Mevlâ'nın huzurunda sorgulanacaktır.

Bu konuda Kur'an-ı Kerim'den başka pek çok hadisi şerif de vardır. İşte bu hadisi şeriflerden bir tanesi:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ: أَتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. فَقَالَ: إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضْرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ.

Ashab-ı kiram'dan Ebû Hureyre (ra.) anlatıyor: Peygamberimiz:

–Müflis (iflas etmiş) kimdir, bilir misiniz? diye sordu. Orada bulunanlar:

–Bize göre müflis, parası ve malı kalmayan kimsedir, dediler. Peygamberimiz:

–Benim ümmetimden iflas etmiş olan o kimsedir ki, kıyamet gününde namaz ve zekât ile (yani bu ibadetleri yapmış olarak) gelir. Fakat şuna sövmüş, şuna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş ve şunu dövmüş, bundan dolayı onun iyiliklerinden sözü geçenlerin her birine verilir. Üzerindeki kul hakları ödenmeden iyilikleri tükenirse hak sahiplerinin günahları o kimseye yükletilir, sonra o kimse cehenneme atılır. (işte gerçekten iflas etmiş bu kimsedir.)⁵⁴⁶

Bu hadisi şerif, insan haklarının ne kadar önem taşıdığını, insan haklarına saygı duymayan kimsenin, kıyamet gününde dünyada kazanmış olduğu iyilikleri de kaybederek çok kötü duruma düşeceğini açık bir şekilde ifade etmektedir.

Bu konuda Peygamberimizin bir başka uyarısı da şudur:

قَالَ أَبُو مَسْعُودٍ الْبَدْرِيُّ: كُنْتُ أَضْرِبُ غُلَامًا لِي بِالسَّوْطِ فَسَمِعْتُ صَوْتًا
مِنْ خَلْفِي: اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ فَلَمْ أَفْهَمْ الصَّوْتَ مِنَ الْغَضَبِ. قَالَ: فَلَمَّا دَنَى مِنِّي
إِذَا هُوَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَإِذَا هُوَ يَقُولُ: اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ، اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ.
قَالَ: فَالْقَيْتُ السَّوْطَ مِنْ يَدِي فَقَالَ: اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ أَنَّ اللَّهَ أَقْدَرُ عَلَيْكَ
مِنْكَ عَلَى هَذَا الْغُلَامِ. قَالَ فَقُلْتُ لَا أَضْرِبُ مَمْلُوكًا بَعْدَهُ أَبَدًا.

İbn-i Mesûd el-Ensârî (ra.) anlatıyor: ben uşağımı kamçı ile dövüyordum. Arkamdan “Ey Ebâ Mesûd, sen bil ki,” diye bir ses duydum. Öfkeli olduğum için bu sesin ne olduğunu anlayamadım. Bana yaklaşıncı bir de baktım ki, Peygamberimiz: “Ey Ebû Mesûd, iyi bil ki senin bu uşağa karşı gücünden, Allah’ın senin üzerinde ki gücü daha büyüktür” buyurdu. Ben de bundan sonra asla bir daha elim altında bulunanı dövmeyeceğim dedim.⁵⁴⁷ buyurdu.

İnsan haklarının önemini belirten bu âyet-i kerime ve hadisi şerifleri naklettikten sonra, biraz da insan haklarının önemli olanlarından söz edelim.

İnsan hakları deyince akla ilk gelen hayat hakkıdır. Diğer haklar bundan sonra gelir. Herkes yaşama hakkına sahiptir. İnsanı bu haktan ne kendisinin ne de başkasının mahrum etme yetkisi yoktur.

Bunun için dinimiz, haksız yere cana kıymayı en büyük günahlardan saymıştır. Kur’an-ı Kerim’de:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا
وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا.

“Her kim, bir cinayet işlememiş, kimseyi öldürmemiş ve yeryüzünde

547 Müslim, “Eyman”, 8.

fesat çıkarmamış olan bir kişiyi öldürürse sanki bütün halkı öldürmüştür. Her kimde bir kimsenin yaşamasına sebep olursa bütün insanları ihya etmiş gibi olur”⁵⁴⁸ buyurulmuş ve hayat hakkının önemine dikkat çekilmiştir. Bu hakkı başkasına tanımayan kimse sanki bütün insanları öldürmüştür.

أَلَا إِنَّ أَحْرَمَ الْأَيَّامِ يَوْمَكُمْ هَذَا أَلَا وَإِنَّ أَحْرَمَ الشُّهُورِ شَهْرُكُمْ هَذَا أَلَا
وَإِنَّ أَحْرَمَ الْبَلَدِ بَلَدُكُمْ هَذَا أَلَا وَإِنَّ دِمَائَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ
يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا.

Ebû Said (ra.) anlatıyor:

Peygamberimiz meşhur veda haccı hutbesinde şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar, bilmiş olunuz ki, günlerin en mukaddesi şu bayram gününüz, ayların en mukaddesi, şu Zilhicce ayınız, şehirlerin en mukaddesi de şu Mekke şehrinizdir.

Bilmiş olunuz ki, şu Zilhicce ayınızda, şu Mekke şehrinizde şu bayram gününüz nasıl mukaddes ise (bayram günü Mekke’de günah işlemek nasıl ağır bir suç ise) şüphesiz kanlarınız ve mallarınız da size haramdır. (yani birbirinizin kanını akıtmanız ve haksız yere birbirinizin malını yemeniz de her zaman ve her yerde büyük günahdır.)”⁵⁴⁹

Bir başka hadisi şerifte Peygamberimiz:

لَزَوَالِ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِغَيْرِ حَقٍّ.

“Şüphesiz dünyanın yok olması, Allah katında haksız yere bir Müslüman olan kimsenin öldürülmesinden daha ehvendir.”⁵⁵⁰

Değerli kardeşlerim, yaşama hakkı bir temel haktır. Bu hakkı insana Allah Teâlâ vermiş, O’ndan başka hiç kimsenin bu haktan onu mahrum etmeye yetkisi ve hakkı yoktur. Buna kalkışan kimse yani başkasının haya-

548 Mâide, 5/32.

549 Müslim, “Hac”, 19; Tirmizî, “Fiten”, 2; İbn Mâce, “Fiten”, 2, Metin, İbn Mâce’nindir.

550 Tirmizî, “Diyât”, 7; İbn Mâce, “Diyât”, 1.

tına son veren kimse büyük günah işlemiş ve Allah'ın azabını hak etmiş olur. Nitekim Allah Teâlâ.

وَمَنْ يُقْتَلْ مُؤْمِنًا مَّتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ
وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا.

“Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde ebediyyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır”⁵⁵¹ buyurmuştur.

Esasen Kur'an-ı Kerim, yanlışlıkla olması dışında bir müminin bir mümini öldüremeyeceğini bildirmiştir.⁵⁵²

İnsan kıyamet günü kul haklarından sorgulanırken ilk hesabını vereceği adam öldürme günahıdır. Nitekim Peygamberimiz:

أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الدَّمَاءُ.

“Kıyamet günü insanlar arasında ilk görülecek dava kan davasıdır”⁵⁵³ buyurmuştur.

Bir insanın başkasını haksız yere öldürmesi büyük günah olduğu gibi, kendi hayatına kıyması yani intihar etmesi de büyük günahdır. Çünkü hiç kimse kendi hayatı ile ilgili bir tasarrufta bulunmaya yetkili kılınmamıştır.

Esasen dinimizin beş ana hedefi vardır. Bunlardan birisi de insanın kendi hayatını korumasıdır. Bunun için, insanın kendi hayatını koruması uğrunda öldürülmesi halinde şehit olacağı Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir.

Peygamberimiz, kendi hayatlarına kıyanların ahirette görecekları azabı şöyle haber vermiştir:

مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى فِيهَا خَالِدًا مُخَلَّدًا

551 Nisa, 4/93.

552 Nisa, 4/92.

553 Buhârî, “Rikak”, 48; Müslim, “Kasame”, 8.

فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَسَمَّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ
 خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي
 نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا.

“Her kim bir dağdan (yüksek bir yerden) kendisini aşağıya atıp öldürürse, cehennem ateşinde sonsuz ve devamlı olarak kendisini yüksekte aşağıya bırakan (bir halde azap olunur.) bir kimse de zehir içerek canına kıyarsa zehiri elinde içer bir halde sonsuz ve devamlı bir surette cehennem ateşinde azap olunacaktır. Her kim de kendisini bir demir parçası ile öldürürse o da bıçağı elinde karnına vurarak sonsuz ve devamlı bir şekilde cehennemde azap olunacaktır.”⁵⁵⁴

Değerli kardeşlerim, herkesin mülk edinme hakkı vardır. Hiç kimse bir başkasının malına dokunmaya ,malını elinden almaya yetkili değildir. Bunun için dinimiz hırsızlığı, dolandırıcılığı, yağmacılığı ve çapulculuğu yasaklamış, bu yollarla elde edilecek malın helâl olmayacağını bildirmiştir. Allah Teâlâ Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ
 تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا.

“Ey müminler, aranızda karşılıklı rızaya dayanan ticaret hali olması müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile yemeyin ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size merhamet eder.”⁵⁵⁵

İnanmış olan ve bir gün Allah’ın huzurunda hesap vereceği gerçeğini göz önünde bulunduran insan, hiç kimsenin malına haksız yere el uzatmaz. Tarlada, bağda ve bahçede komşularının sınırına tecavüz etmez. Bakınız Peygamberimiz ne buyuruyor:

554 Buhârî, “Tıb”, 56.

555 Nisa, 4/29.

مَنْ أَخَذَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا بِغَيْرِ حَقِّهِ خُسِفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ أَرْضِينَ.

“Kim, haksız olarak başkasına ait yerden bir şey alırsa, kıyamet gününde hakkı olmadığı halde aldığı yer ile yedi kat yere batırılır.”⁵⁵⁶

Kişilerin mülkiyetinde olan mal ve topraktan haksız yere bir şey almak nasıl günah ise kamuya ait mal ve topraktan bir şey almak da aynı şekilde günahdır. Çünkü bunda top yekûn milletin ve tüyü bitmemiş yetimlerin hakkı vardır.

Kadın hakları da önemli insan haklarından birisidir. Tarih boyunca kadınlar haklarından mahrum edilmiş, hor ve hakir görülmüşlerdir. İslâmiyet'ten önce kadınlar insan sayılmıyor, bir eşya gibi alınıp satılıyorlardı. Hatta kız çocuklarını anne ve babaları diri diri toprağa gömüyor, bundan hiçbir rahatsızlık duymuyorlardı. Kadını ilk defa toplum içindeki bu kötü durumundan kurtaran ve ona değer veren, mülkiyet hakkı tanıyan İslâmiyet olmuştur. Peygamberimiz vedâ haccında ki hutbesinde önemine binaen kadın haklarına da değinmiş ve:

فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانِ اللَّهِ وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ
بِكَلِمَةِ اللَّهِ...

“Ey insanlar, kadınlar hakkında Allah'tan korkun. Çünkü siz onları Allah emaneti olarak aldınız ve onları Allah'ın kelimesi ile kendinize helâl kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır”⁵⁵⁷ buyurmuştur.

Erkekler Allah'ın kulları olduğu gibi kadınlar da Allah'ın kullarıdır. Erkekler iyi iş yaptıklarında Allah onları mükâfatlandıracağı gibi kadınlar da iyi şeyler yaptıklarında onları da Allah Teâlâ mükâfatlandıracaktır. Allah, erkek olsun kadın olsun, kendinden korkan ve O'na itaat edene değer verir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

556 Buhârî, “Mezalim”, 13; Müslim, “Müsakat”, 30.

557 Müslim, “Hac”, 19.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.

“Erkek veya kadın, inanmış olarak kim iyi iş yaparsa onu mutlaka güzel bir hayat ile yaşatırız ve mükâfatlarını, yapmakta olduklarının en güzeli ile veririz.”⁵⁵⁸

Görülüyor ki, Allah Teâlâ katında değer ölçüsü takvadır. O, güzel işe değer verir. Bu güzel işi kim yaparsa –ister kadın, ister erkek olsun– onu, yaptıklarından daha güzel bir mükâfatla mükâfatlandıracaktır.

Değerli müminler, İslâmiyette din ve vicdan özgürlüğünün de temel insan hakları arasında önemli bir yeri vardır. Kur’an-ı Kerim’de:

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ

“Dinde zorlama yoktur”⁵⁵⁹ buyurulmuştur. Dinde zorlama olmayınca, bir inancı –İslâmiyet de olsa– insanlara zorla kabul ettirmek veya inandıklarından onları vaz geçirmek doğru olmaz ve esasen bu, mümkün de değildir. Peygamberlerin, görevlerinin sadece tebliğden ibaret olması, bunun en güzel ifadesidir. Allah Teâlâ Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyurmuştur:

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ
يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ.

“(Ey Muhammed) Eğer Rabbin dileseydi yeryüzündekilerin hepsi elbette iman ederlerdi. O halde sen, inanmaları için insanları zorlayacak mısın?”⁵⁶⁰

Başka bir âyet de şöyledir:

558 Nahl, 16/97.

559 Bakara, 2/256.

560 Yunus, 10/99.

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ

“Ey Muhammed, öğüt ver, çünkü sen öğüt vericisin, onların üzerinde bir zorba değilsin”⁵⁶¹

Âyet-i kerimeler, konuyu ne güzel açıklıyor; bir kimseye bir düşüncüyü kabul ettirmenin veya düşüncesinden onu vaz geçirmenin ancak telkin ile olacağı bildiriliyor.

İşte değerli kardeşlerim, dinimizin insan haklarına verdiği önem. Buna kulak vermeli, dinimizin emir ve tavsiyelerine uyarak üzerimize kul hakkı almamalıyız.

Allah Teâlâ’dan, bizi razı olacağı davranışlara muvaffak kılmasını diliyoruz. Âmin.

---

561 Gaşiye, 88/21-22.